

Bez chytrých reforem to nepůjde

S potěšením jsme si na webu The Economist přečetli, že Česko je podle studie investiční banky Barclays spolu s Německem nejstabilnější zemí v Evropě. Je tedy nutné šetřit, když žebříček Barclays vidí bankrot v České republice jako relativně nepravděpodobný?

Budme za každou podobnou zprávu rádi, ale nenechme se ukolébat.

A to nejen kvůli tomu, že bychom ve světle hospodářské krize měli brát analytické předpovědi investičních bank s nadhledem.

Krátkodobě nám před negativními dopady vysokého zadlužení pomůže máloco.

Chytré šetření v rozpočtu na další rok mezi tato opatření spíše patří, dobré umístění v žebříčkách spíše ne. Zároveň je pozitivní, že Česko v žebříčku Barclays skončilo v první a ne v poslední desítce, jak se to přihodilo pěti našim kolegům z Evropské unie: Řecku, Irsku, Litvě, Itálii a Rumunsku.

Těžko lze ale vyvozovat nějaké další závěry z českého osmého místa i proto, že studie Barclays není k dispozici, a čerpáme tak pouze z výše uvedených zdrojů.

Podívejme se, jestli podobné žebříčky potvrzují přední umístění České republiky. Krátce řečeno: Ne. Mezi nejcitovanějšími žebříčky, které zachycují pravděpodobnost bankrotu zemí, od společností Coface, Moody's, Standard & Poor's, Fitch nebo AM Best nenajdeme žádný, který by nás řadil tak vysoko jako ten od Barclays.

Užitečným ukazatelem zdraví ekonomiky je i velikost vnějšího dluhu země, tj. součet veřejného a soukromého, vzhledem k jejímu HDP. Dle tohoto kritéria patří Česká republika s číslem okolo 40 procent za rok 2009 dle ČNB mezi nejméně zadlužené členské státy Evropské unie. Protože neexistuje kritická hranice, je těžké říci, zda je země zadlužená příliš, nebo relativně málo. Empiricky se tuto hranici snažili najít renomovaní ekonomové Carmen Reinhartová a Kenneth Rogoff ve své knize Tentokrát je to jinak: Osm století finanční pošetilosti.

Varováním budiž, že pětina zemí, které mezi lety 1974 a 2008 zbankrotovaly, měla podíl vnějšího zadlužení na HDP nižší než 40 procent. Třetina bankrotujících zemí pak měla tento ukazatel mezi 40 a 60 procenty HDP. Těžko tedy můžeme mluvit o nějaké bezpečné úrovni, když většina bankrotujících zemí měla vnější zadlužení nižší než 60 procent HDP.

Navíc aktuální příklady zemí ohrožených bankrotem potvrzují, že klíčové je nadměrné tempo zadlužování a míra zadlužení k HDP je jedním z indikátorů rezervní kapacity země.

Důležité je uvědomit si, že podobně jako další relativně méně vyspělé země má Česko kvůli nízkým akumulovaným rezervám a celkovému kapitálu, jakož i historickému vývoji, toto kritické pásmo zadlužení níže než mnohé vyspělejší evropské státy.

Proto mohou být podobná srovnání poněkud zavádějící, a je tak nejspíše nereálné, aby si Česká republika mohla někdy v blízké budoucnosti dovolit tak vysoký veřejný dluh, jako má například Belgie, Itálie nebo Japonsko.

Princip opatrnosti by nám proto měl velet držet veřejné rozpočty na uzdě co nejvíce, abychom se ani náhodou nepřiblížili řeckému nebo maďarskému scénáři. Právě tyto země v historii pravidelně utíkaly ke státnímu úpadku nebo restrukturalizaci dluhu a poznamenalo to i jejich HDP.

Dlouhodobě je ale pro Českou republiku nejperspektivnější využít jednu z posledních šancí a pokusit se udržet konkurenceschopnost prostřednictvím kvalitních strukturálních reforem včetně trhu práce, penzijního systému, zdravotnictví, vědy a vzdělávání.

Úsporné a chytré rozpočty nám pomohou od bankrotů a podobných scénářů v blízké budoucnosti.

Chytré reformy pro udržení konkurenceschopnosti mají potenciál udělat totéž pro vzdálenější budoucnost.

Lepší než stále dokola šetřit v rozpočtech je provést krátkodobě bolestné reformy a dlouhodobě z toho těžit nejen rozpočtově, ale i vyšší kvalitou života.

Pokud neprovedeme potřebné reformy a dále budeme ztrácet konkurenceschopnost, bude se nám vracet jako ozvěna varování o směřování k řecké odbočce.

(Viz též politika & byznys)

Michal Mejstřík
člen Národní ekonomické rady vlády

Petr Janský
doktorand UK, asistent NERV